

На своїх уроках для формування пізнавального інтересу учнів використовую різні види роботи з текстом на різних етапах уроку.

Види завдань на етапі «Підготовча робота до сприймання тексту»

- Цікавий момент із життя автора.
- Відгадування автора за назвами творів або іменами героїв.
- Вступна бесіда.
- Слухання музичного твору.
- Ім'я героїв чи автора, назва твору або ключове слово теми зашифровані у криптограмі (ребусі, акровірші, розсипанці, метаграмі, анаграмі,
- «Мозковий штурм» — учитель називає ключові слова, діти добирають асоціації за темою.
- Проблемне запитання.
- «Розмовна хвилинка»: учитель називає групу прикметників, учні — іменник, у результаті отримуємо тему уроку або назву твору.
- Виставка книжок, об'єднаних жанром, темою, одного автора тощо.
- Передбачення змісту тексту за прочитаним уривком.
- Прогнозування подій за назвою (або малюнками).
- Бесіда за опорними словами (пов'язаними темою), передбачення, якою темою вони пов'язані.
- Якщо герої твору — тварини чи рослини, запропонувати дітям згадати, що вони знають про них.
- Словникова робота.
- Із букв слова — назви предмета, імені героя утворити інші слова.
- Ігровий момент (гість, телеграма, лист, посилка тощо).
- Бесіда за картиною.

Методи і форми роботи на уроках читання

Розвиток мовлення

Індивідуальна робота

- Пошир речення, додаючи по одному слову, повторюючи все речення спочатку:
Веселе свято...
- Сказати веселе, сумне, задумливе, мудре і т.д. речення про Україну, маму, світ, людей і т.д.
- До слів добери синоніми (слова тексту, які перевіряються на уроках).
- Дібрати до слів антоніми.
- З даних іменників утворити похідні дієслова, прикметники (робота — роботи — роботящий).
- До поданих іменників дібрати прикметники і навпаки.
- Прочитати скоромовкою за певний час.

- Утворити пряме і переносне значення слів.
- Прочитати з відповідною інтонацією: тон, темп читання, гучність голосу за азбукою почуттів

Групові форми роботи

- Дописати вірш чотирма рядками.
- Дібрати синонімічний ряд.
- Словами, жестами та мімікою прочитати вірш.
- Питаю я, а ти відповідаєш одним словом (один учень ставить питання, а інший відповідає).

(Дані види роботи потрібно чергувати, логічно поєднуючи відповідно до теми уроку. *Я* рекомендую використовувати стільки видів даної роботи, щоб займало від 5 до 10 хв. робочого часу уроку).

Перевірка домашнього завдання

Своїми методичними доробками хочу поділитися з колегами. Дана робота допоможе вчителю у творчому підході до розробки уроків читання. Вона може бути щоденним помічником, що урізноманітнює і робить цікавим кожен урок. Види роботи, які я наводжу, більшість педагогів використовують у певному комбінуванні. У цій роботі об'єднано види, форми, методи, які я використовую у роботі на уроках у початкових класах.

Творчі види роботи над текстом вдома

- Закінчи по-іншому казку, оповідання.
- Малюнки до прочитаного: один малюнок, кадри до діафільму.
- Роздуми над прочитаним: порівняння творів.
- Реферати: про письменників, про періоди природи, про тварин (робота відноситься до того, що перевіряється).
- Перетворюю минуле у майбутнє і навпаки.

Лист героєві твору.

- Реклама твору.

Актуалізація знань та мотивація навчальної діяльності

- Загадки.
- Прислів'я, які об'єднані однією темою, але є «зайве». Пояснити прислів'я.
- Бесіда.
- Розповідь на дану тему.

- Робота з тлумачним словником.
- Робота над картинкою та ілюстраціями.
- Наукова розповідь з використанням таблиць, карт і наочних посібників.
- Розповідь про письменника, поета та байкаря.
- Бесіда за виставкою книг.
- Проблемне питання: міркування за запитанням. (Як примусити себе відчувати?)
- Прослуховування невеличкого твору, порівняння з темою уроку.
- Слухання музичного твору.

Повідомлення теми та завдань уроку

- Прочитати запис теми на дошці:
 - а) вставити пропущені голосні;
 - б) утворити зі слів речення;
 - в) інтонаційно прочитати тему твору.
- Прочитати завдання уроку (вчитель, учні):
 - а) завдання уроку у формі листа;
 - б) за умовними позначками;
 - в) за таблицею умовних позначок.

Опрацювання завдань уроку

Види читання

- Робота із заголовком твору.
- Самостійне читання твору, вірша.
- Читання твору один одному (якщо великий твір, то читати частинами).
- Читання «ланцюжком».
- Читання за логічно завершеними частинами.
- Читання структурних частин.
- Вибіркове читання: описів, міркувань, розповідей.
- Читання діалогів: зі словами автора, без слів автора.
- Читання рядків, що характеризують героїв твору.
- Читання «дощиком».
- Читання «доганяй».
- Читання учитель — учні.
- Читання в особах.

Види роботи над текстом

- Словникова робота:
 - а) тлумачення незрозумілих слів, які відшукали в тексті;
 - б) пояснити іншим словом дане, дібрати синонім;
 - в) дібрати антонім до слова;
 - г) до іменників дібрати прикметники з тексту.
- Тестування за твором:
 - а) для перевірки первинного сприймання;
 - б) кому належать слова;
 - в) це про кого, хто це такий?
 - г) закінчи речення.
- Скласти план до прочитаного твору.
- За планом прочитати текст, поділивши його на частини.
- Відшукування частин тексту до малюнка, прислів'я.
- Дати відповідь на питання.
- Поставити питання до тексту.
- Охарактеризувати героїв твору, протиставити їх один одному.
- Усне складання міркувань до прочитаного.
- Інсценізувати уривок, який найбільше сподобався.
- Різновиди переказу.
- Усне малювання до твору: ілюстрації, образи персонажів, кадри діафільмів.
- Скласти ланцюжок дієслів до твору, що допомагають переказу.
- Порівняти подібні твори.
- Конкурсне читання.
- Можливе і вигадане в творах.
- Тема та мета твору.
- Добір до твору прислів'їв, загадок.

Творча робота над текстом.

- Дібрати власний заголовок: веселий, питальний, одним словом.
- Перенести дії твору в сучасне або минуле.
- Ввести нового героя в текст.
- Продовжити текст.
- Замінити одну з структурних частин: зачин, основну частину, кінцівку.

- Скласти анотацію до прочитаного твору.
- Скласти рекламу до твору.
- Міркування над прочитаним.
- Складання твору за певною темою з використанням цитат вивчених творів.
- Лист героєві твору.
- Твір — це хороше й погане: довести, що погане - це хороше, а хороше — це погане (інколи впертість — це певна наполегливість, а доброта переходить у підлесливість).
- Продовжити вірш власними рядками.
- Скласти схожий, аналогічний твір, але з іншими головними героями та в іншому місці подій.
- Скласти діалог за прочитаним.
- На основі теми твору скласти міркування.

Гра «Опорні слова»

Мета: розвивати вміння запам'ятовувати в тексті деталі сюжету, відтворювати їх в усних переказах.

I варіант.

Учитель дає слова з недавно прочитаного твору.

Наприклад: пшеничний колосок, зерно, млин, борошно, тісто, пиріжки. Діти мають назвати твір, про який ідеться, і переказати з використанням опорних слів.

II варіант.

Діти мають прочитати твір і визначити опорні слова, за допомогою яких можна якнайповніше відтворити цей твір.

Наприклад: після читання казки «Вовк в'їтом» учні виписують слова — осел, вовк, в'їт, люди, хлоп. Виграє той, за чийми словами легше відтворити зміст казки.

Гра «Що спочатку, що в кінці»

Мета: розвивати вміння аналізувати, вчити запам'ятовувати послідовність подій у творі.

Учитель читає уривок твору з описом певної події, а діти називають ті події, що відбувалися раніше чи відбуватимуться пізніше. Виграє команда, яка назве точний порядок подій.

Наприклад: «Раптом бідняк побачив на узбіччі дороги дідуся. Той швидко підійшов до бідняка, спитав: «Чого ти, друже, сумний?»

- Що було до того? - Що було пізніше?

Гра «З циферблатом я дружу — зразу відповідь скажу»

Мета: вчити дітей орієнтуватися в сюжеті, дати знання про жанрові особливості

казки.

Учасники гри мають моделі циферблатів з годинниковою стрілкою. Учитель ставить дітям запитання за змістом прочитаних творів.

Відповіддю має стати цифра: учні наводять стрілку циферблата на відповідне число.

Наприклад (казка «Котигорошко»):

- Скільки було синів у батька Котигорошка? (6)
- Скільки діб летіла перша булава? (12)
- Яка булава підійшла хлопцю? (2)
- Яким ударом Котигорошко вбив Змія? (3)
- Скільки друзів було у Котигорошка? (3)

Види завдань для розвитку логічного мислення

- Гра «Так чи не так?». Учитель перекручує слова та інформацію, діти виправляють.
- Гра «Будь уважний». Коли учень правильно відповість, діти плескають у долоні.
 - Гра «Хто зайвий?». Учитель називає прізвища, імена героїв, серед яких є зайві.
 - Вибіркове читання: опис, міркування, пошук характеристики образу героя за планом (портрет, дитинство, вдача, характер...).
 - Пошук і читання багатоскладових слів (односкладових, слів зі злиттям приголосних, з апострофом тощо).
 - Закінчення слів: роз...(повідь), га...(нок), за...(гадка) тощо.
 - Правильно пронумерувати пункти поданого плану.
 - Гра «Що я чую? Що я бачу?». Знайти у тексті і зачитати речення.
 - «Скринька запитань»: 1-й ряд ставить запитання, 2-й — відповідає, 3-й — погоджується з відповіддю або виправляє.
- Знаходження слів, що починаються з певної літери, розташування 1X в алфавітному порядку.
- Виписати в алфавітному порядку 20 нових слів.
- Визначення правди і вигадки (наприклад, у казці).
- Читання тексту зі скороченням (учні пропускають речення, без яких зміст залишиться зрозумілим).
- Знаходження слова, яке найчастіше повторюється. Для чого його використав автор?
- Знаходження рядків, у яких автор висловлює своє ставлення до героя.
- Визначення ролі слів зі зменшувальними суфіксами.
- Знаходження рядків, які допомагають нам зрозуміти переживання, внутрішній стан героїв.
- Добір прикметників — назв кольорів, якими автор (чи діти) зображують,

наприклад, осінь, зиму тощо.

- Учитель показує ілюстрації, а учні шукають відповідні уривки в тексті, а учні шукають відповідні уривки в тексті.
- Знаходження дієслів, які показують, як іде осінь тощо. 21. Закінчення речення з тексту.
- «Вибери прислів'я»: з поданих прислів'їв вибрати ті, які підходять за змістом.
- Знаходження в тексті антонімів, синонімів до поданих учителем слів.
- Пояснити, чим життя персонажів книжки відрізняється від нашого життя.

Прийоми читання

- Читання на одній ноті.
- Читання зі зміною темпу, зі зміною голосу.
- «Пташиний базар».
- Читання в темпі скоромовки.
- Читання під музику.
- Читання тексту, відриваючись від книги.
- «Снігова куля» (поступове підвищення голосу).
- "Буксир".
- Хорове читання, відтворюючи інтонацію вчителя.
- Читання «диктором».
- «Дощ, дощик, злива».
- Читання «віконечком».
- «Хамелеон» (одне й те саме речення з різними інтонаціями).
- На дощці слова з перемішаними буквами, пов'язані темою тексту.
- Чергування читання мовчки і вголос.
- Робота над правильним диханням: набравши повітря, прочитати якнайбільшу кількість слів.
- Читання тексту з пропущеними словами.
- Читання за смужкою.
- Читання абзацами.
- Читання з поясненням незрозумілих слів.
- Читання діалогів.
- Читання напіввідкритого тексту.
- Читання тексту із закритою першою буквою слова.
- Читання тексту, позначаючи незрозумілі слова.
- Читання-гудіння.
- Читання «ланцюжком».
- Читання питальних (окличних) речень.

Види роботи над словом

- Знайти єдине правильне слово для передачі думки.
- Пояснити, чому саме це слово, речення використав автор.
- Знайти слово або вираз, що відкриває нову рису в образі героя, нову ознаку події.

- Пояснити, за допомогою яких засобів автор показує своє ставлення до зображуваного.
- Розкрити значення образного виразу в словесній картині.
- Знайти вирази, що можуть замінити дані (на дошці): кам'яна стіна - (мур).
- Пояснити, чому автор використав повторення.
- Гра "Запитуй - відповідай".

Один учень запитує, що означає слово з прочитаного тексту, інший відповідає

- Гра "Хто більше назве слів".
- До слова придумати антоніми, синоніми.
- До слів, що називає вчитель, учні придумують словосполучення у прямому переносному значенні.
- Утворити порівняння.

Сині проліски кругом, мов ... (на землю впало небо).

Види роботи над текстом

- Читання тексту вчителем.
- Читання учнями вголос.
- Напівголосне читання.
- Мовчазне читання.
- Вибіркове читання.
- Вибіркове читання за малюнками.
- Вибіркове читання за питаннями.
- Читання в особах.
- Читання "ланцюжком".
- Словникова робота.
- Дати повні відповіді на питання до тексту, зачитати їх.
- Доповнення тексту розповіддю.
- Скласти кінцівку до даного початку.
- Скласти початок розповіді за даною кінцівкою.
- Складання плану до тексту.
- Поділ тексту на частини і підбір заголовків.
- Складання плану до окремих частин тексту.
- Читання на одній ноті.
- Чергування голосного і мовчазного читання.
- Читання із зміною темпу.
- Читання-гудіння.
- Інтонаційне читання.
- Читання виду "Пташиний базар".
- Читання частини тексту, що найбільше сподобалась.
- Читання уривка, що викликає сум, радість, співчуття.
- Читання опису.
- Читання характеристики героїв.
- Зачитати рядки, де виражається ставлення автора до героя.
- Зачитати питальні (окличні) речення.

- Читання тексту з поміткою незрозумілих слів.
- Читання тексту з першою закритою буквою у слові.
- Читання тексту з пропущеними словами.
- Читання за смужкою.
- Емоційне читання із зміною голосу.
- Читання виділених частин тексту.
- Відшукування рядків та їх читання за даним планом.
- Читання рядків, де виражена головна думка твору.
- Читання в темпі скоромовки.
- Читання під музику.
- Читання абзацами.

Творчі види роботи на основі прочитаного тексту

- Скласти твір за аналогією або протиставленням на морально-етичні теми, зміст яких близький дітям з власного досвіду.
- Домислити події, які могли б передувати зображуваним.
- Придумати кінець оповідання.
- Продовжити текст.
- Замінити одну із структурних частин.
- Скласти загадки за прочитаним.
- Уявити наслідки, які могли б відбуватися за умови зміни часу описуваних подій.
- Перенести дії твору в сучасне або минуле.
- Дібрати власний заголовок: веселий, запитальний тощо.
- Дібрати до кожної частини твору прислів'я.
- Порівняти вчинки героїв твору, виділивши при цьому істотні риси їх характеру.
- Ввести нового героя в текст.
- Прочитати уривок тексту, поширюючи речення у ньому.
- Переказати текст зі зміною особи.
- Скласти анотацію до прочитаного твору.
- Скласти рекламу до твору.
- Скласти міркування за прочитаним, виразивши і довівши власну думку.
- Скласти твір за певною темою, використовуючи цитати з вивчених творів.

- Написати лист героєві твору.
- Продовжити вірш власними рядками.
- Скласти діалог за прочитаним.
- Скласти тлумачний словник за прочитаним.
- Поспівчувати героєві твору та заспокоїти його.
- Підготувати реферати: про письменників, природу, тварин тощо.